

Asia: Lausuntopyyntö Sakatin kaivoshankkeen vaihemaakuntakaavan valmisteluaineisto
(182/10.02.00/2021)

Lapin liitto
info@lapinliitto.fi

Lausunto

1 Johdanto

Anglo American -konserniin kuuluva AA Sakatti Mining Oy suunnittelee Sodankylän Sakatin monimetalliesiintymän hyödyntämistä. Sakatin esiintymä sijoittuu Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen ja soidensuojelualueen (Viiankiaapa) länsilaidalle. Pääesiintymä ja satelliittiesiintymä NE sijaitsevat syvällä kalliossa Viiankiaavan alapuolella. Louhinta tullaan toteuttamaan maanalaisena kaivoksena. Kaivoksen toiminta-aika on n. 23 vuotta. Päätuotteita ovat erilliset kupari- ja nikkelirikasteet, jotka rikastetaan vaahdotusprosessilla kemikaalien avulla. Luonnonvarakeskus on lausunut hankkeesta useammassa eri vaiheessa. Aiemmat lausunnot ovat yhä ajantasaisia, mutta Luke korostaa vielä seuraavia asioita.

2 Lausunto

Kokemuksia maanalaisen louhinnan vaikutuksista yläpuolisiin suoalueisiin ei ole. Luke katsoo, että Sakatin maanalainen kaivoshanke saattaa aiheuttaa haittaa suon pohja- ja pintavesien kierrolle ja liikkeille, mistä suon hydrologia on riippuvaista. Kaivostoiminnan seurauksena osa Viiankiaavasta saattaa kärsiä kuivumisesta, koska tunneleista joudutaan pumppaamaan runsaasti vettä. Tästä saattaa olla seurauksena rimpien ja allikoiden kuivuminen ja suon karuuntuminen.

Viiankiaavan mahdollisen osittaisenkin kuivumisen myötä suon Natura-luontotyyppien arvo ja niiden edustavuus saattavat heiketä. Natura-alueen suojeluperusteina olevien luontoarvojen heikkenemisen myötä on jopa mahdollista, että aapa menettää arvonsa Natura kohteena. Merkittävä osa Viiankiaavalla tavatuista uhanalaisista, rauhoitetuista ja erityistä suojelua vaativista luontodirektiivikasvilajeista esiintyy suolla malmion yläpuolella ja sen välittömässä läheisyydessä.

On huomattava, että pohja- ja pintavesien kierron häiriintyminen voi aiheuttaa kuivumista myös huomattavasti malmion lähiympäristöä laajemmalla alueella. Muutokset eivät välttämättä tapahdu nopeasti vaan kuivuminen voi tapahtua vähitellen pitkän ajan kuluessa.

Kaivostoiminnan päättyttyä maanalaiset onkalot saattavat täyttyä vedellä ja pohjaveden pinta palautua. On kuitenkin epävarmaa, palautuuko suo ja lajisto ennalleen. Kaivostoiminnan seurauksena osa muutoksista voi olla pitkäaikaisia tai jopa pysyviä. Suon mahdollinen passiivinen ennallistuminen on hyvin hidas ja epävarma prosessi.

Poronhoito

Luke viittaa tässä lausunnossaan poronhoidon osalta siihen, mitä se on tuonut esiin Sakatin kaivoshankkeen ympäristövaikutusten arviointiselostukseen 9.2.2021 Lapin ELY-keskukselle antamassaan lausunnossa poronhoitoon kohdistuvista vaikutuksista.

Sakatin kaivoshanke sijoittuu poronhoidon osalta pääosin Oranimen paliskunnan alueelle, mutta heijastuu vaikutuksiltaan jossain määrin myös Sattasniemen paliskunnan poronhoitoon. Kumpikin näistä paliskunnista sijoittuu Poronhoitolain mukaan valtion maiden osalta ns. erityisesti poronhoitoa varten tarkoitettulle alueelle (Poronhoitolaki, 2§). Kyseisellä alueella poronhoidon merkitys ja asema on pyritty turvaamaan maankäytön toteuttamisessa säätämällä laissa niin, että maankäyttöä ei saa toteuttaa siten, että se aiheuttaa huomattavaa haittaa poronhoidolle.

Sakatin kaivoshankkeeseen liittyvän porotalousselvityksen perusteella on tuotu esiin, että Oranimen paliskunnan poronhoidon osalta kaivoshankkeen haitalliset vaikutukset olisivat merkittävät ja kohdistuisivat kaikkiin poronhoidon ulottuvuuksiin. Erityisesti Viiankiaavan tokkakunnan kannalta haitallisten vaikutusten on arvioitu olevan suuria ja näkyvän poronhoitoelinkeinon eri tasoilla muun muassa merkittävinä laidunalueiden menetyksinä, elinkeinon kannattavuuden laskuna, poronhoitotöiden vaikeutumisena sekä mahdollisesti elinkeinonharjoittajien vähentymisenä. Sattasniemen paliskunnalle kaivoksen haitalliset vaikutukset olisivat selvästi pienemmät, ja johtuisivat toteuttamisvaihtoehdosta riippuen lähinnä melusta, pölystä ja lisääntyvästä liikenteestä.

Kuten aikaisemmassa lausunnossaan Luke kiinnittää huomiota nytkin myös siihen, että edellä mainittujen haittavaikutusten lisäksi YVA-selostuksen täydennysosassa tarkemmin selvitetty kaivostoiminnan aiheuttama pohjaveden pinnan lasku aiheuttaa hyvin todennäköisiä monia kasvillisuusmuutoksia Viiankiaavan suojellulla suoalueella. Nämä muutokset todennäköisesti vähentävät myös laajemmin porojen kesäravinnon määrää, laatua ja saatavuutta alueella. YVA-raportissa ja sen täydennysosassa kaivoshankkeen arvioidaankin, kaikissa tarkastelluissa vaihtoehdoissa heikentävän useista osista muodostuneen aapasuokokonaisuuden sekä sen uhanalaisten luontotyyppien ja pienvesien (ml. lähteiköt) nykyistä luonnontilaa. Sen lisäksi, että Viiankiaavan suoluontotyypeillä, puronvarsilla ja lähteikköalueilla on erityisen suuri suojeluarvo, Luke katsoo niiden olevan tärkeitä myös poroille monimuotoisina kevät- ja kesälaitumina.

Mikäli hanke toteutetaan, Luke näkee välttämättömäksi, että sen aiheuttamia haittoja poronhoidolle pyritään vähentämään yhteistyössä alueen paliskuntien ja poronhoitajien kanssa. Luke korostaa myös poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien mahdollisten haittojen jatkuvan seurantaohjelman laatimista ja käynnistämistä siten, että siinä ovat mukana alueen paliskunnat, Paliskuntain yhdistys ja tutkimus. Luke näkee myös hyvin tärkeäksi, että hankkeen mahdollisesti toteutuessa poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien haittojen kompensoimisesta porotaloudelle laaditaan riittävän selkeät, kattavat ja oikeudenmukaiset sopimukset.

3 Lausunnon tiivistelmä

Kokemuksia maanalaisen louhinnan vaikutuksista yläpuolisiin suoalueisiin ei ole. Luke katsoo, että Sakatin maanalainen kaivoshanke saattaa aiheuttaa haittaa suon pohja- ja pintavesien kierrolle ja liikkeille, mistä suon hydrologia on riippuvaista. Viiankiaavan mahdollisen osittaisenkin kuivumisen myötä suon Natura-luontotyyppien arvo ja niiden edustavuus saattavat heiketä. Natura-alueen suojeluperusteina olevien luontoarvojen heikkenemisen myötä on jopa mahdollista, että aapa menettää arvonsa Natura kohteena. Poronhoidon osalta Luke näkee välttämättömäksi, että hankkeen aiheuttamia haittoja pyritään vähentämään yhteistyössä alueen paliskuntien ja poronhoitajien kanssa. Luke korostaa myös poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien mahdollisten haittojen jatkuvan seurantaohjelman laatimista ja käynnistämistä siten, että siinä ovat mukana alueen paliskunnat, Paliskuntain yhdistys ja tutkimus. Luke näkee myös hyvin tärkeäksi, että hankkeen mahdollisesti toteutuessa poronhoitoon ja porotalouteen kohdistuvien haittojen kompensoimisesta porotaloudelle laaditaan riittävän selkeät, kattavat ja oikeudenmukaiset sopimukset.

Sirpa Thessler

Johtaja, Luonnonvarat

Hyväksytty Luken prosessinhallintajärjestelmässä 06.10.2025 klo 10:11:11.

Lausunnon valmistelija(t):
Saara Kattainen
Esa Huhta, Jouko Kumpula

Liitteet:

Tiedoksi: